

შვილად აყვანის სამართლებრივი საკითხები

ასოც. პროფ. დოქ. გიორგი რუსიაშვილი

I. შესავალი

თუ ისტორიულად შვილად აყვანის ინსტიტუტი ქონებრივ ინტერესებსა და გვაროვნული კუთვნილების მოპოვებას ემსახურებოდა და ამგვარად, პირველ რიგში, სრულწლოვანთა შვილება იყო წესი, დღესდღეობით კანონისმიერი რეგულაციის მთავარ სამიზნე ჯგუფს არასრულწლოვნები და მათი შვილება წარმოადგენს. შვილების სამართლის არსებული ინსტიტუტის მთავარი მიზანი არის ბავშვის კეთილდღეობისათვის ხელის შეწყობა მისი არაგენეტიკური მშობლების ოჯახში ადაპტაციის გზით.¹ ბავშვს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა გაიზარდოს ოჯახში, მაშინაც კი, როდესაც გენეტიკური მშობლები ვერ ახერხებენ მასზე ზრუნვას.

შვილების კანონისმიერი ცნება გულისმობს „სრულ ადოპციას“, რომელიც ემყარება სასამართლოს გადაწყვეტილებას (სკ-ის 1242-ე მუხლი) და არა ხელშეკრულებას და ნათელყოფს ამით სახელმწიფოს განსაკუთრებულ როლს შვილებასთან დაკავშირებით. მიუხედავად იმისა, რომ პრაქტიკაში ყველაზე გავრცელებულია გერის შვილება, ან ნათესავების მიერ შვილება, კანონისმიერი პარადიგმა შვილების მთავარ შემთხვევად მაინც გარეშე პირის მხრიდან აყვანას ასახელებს. ეს ყველაზე ნათლად გამოხატულია დანანესში, რომლის თანახმადაც შვილება იწვევს ნათესაური ურთიერთობის დამთავრებას გაშვილებულსა და ბიოლოგიურ მშობლებს შორის (სკ-ის 1260 I მუხლი), მიუხედავად იმისა, რომ ეს მონაწილეთა მიერ ყოველთვის არ არის ნასურვები.

კანონი ერთმანეთისაგან ასხვავებს არასრულწლოვნისა (სკ-ის 1239 I მუხლი) და სრულწლოვნის შვილებას (სკ-ის 1239 II მუხლი). არასრულწლოვნის შვილება მოწესრიგებულია დეტალურად, ხოლო სრულწლოვნის შვილად აყვანა ამ დანაწესებზე უთითებს, თუმცა არა უგამონაკლისოდ. პროცედურული თვალსაზრისით ეს ორი განსხვავებული პროცედურაა.

II. არასრულწლოვნის შვილების სისტემატიკა და წინაპირობების მნიშვნელობა, სკ-ის 1239 I მუხლი

სკ-ის 1239 I მუხლში მოწესრიგებული შვილების წინაპირობები სახეზე უნდა იყოს კუმულატიურად. მათ განეკუთვნება ასევე შვილად ასაყვანის არასრულწლოვანება. სკ-ის 1239 I მუხლი ავალდებულებს სასამართლოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში დაუშვას შვილად აყვანა, როდესაც დარწმუნებულია, რომ ყველა ეს წინაპირობა სახეზეა. თუ არსებობს დასაბუთებული ეჭვი, რომ რომელიმე წინაპირობა მოცემული არ არის, განცხადება არ უნდა დაკმაყოფილდეს.² თუმცა 1-ელ ნაწილში ჩამოთვლილი წინაპირობების არარსებობა არ ცვლის ამის მიუხედავად სასამართლოს განკარგულებით განხორციელებული შვილების ნამდვილობას. შესაძლებელია მისი მხოლოდ გაუქმება.

სკ-ის 1239 I მუხლში მოწესრიგებული წინაპირობების „დასაშვებობის წინაპირობებად“ მოხსენიება არ უნდა გავიგოთ ფორმალისტურად. აქ საქმე ეხება მატერიალურ-სამართლებრივ

¹ OLG Schleswig FamRZ 2008, 1107.

² OLG Bremen OLGR 2006, 510.

წინაპირობებს და შვილად აყვანასთან დაკავშირებული განაცხადი უკუგდებულ უნდა იქნეს, როგორც დაუსაბუთებელი, თუ ეს წინაპირობები შესრულებული არ არის.³ განსხვავებულად არის საქმე, თუ შვილად ასაყვანი გადაწყვეტილების მომენტში უკვე სრულწლოვანია. ამ დროს განაცხადი უკუგდებულ უნდა იქნეს როგორც დაუშვებელი.

III. ბავშვის კეთილდღეობა და „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის“ წარმოშობა

შვილების დასაშვებობისათვის აუცილებელია, რომ სკ-ის 1239 I მუხლში დასახელებული ორივე წინაპირობა – 1. ბავშვის კეთილდღეობა და 2. მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობა – კუმულატიურად იყოს სახეზე. გადაწყვეტილება მათი არსებობის შესახებ მიიღება ყველა არსებითი გარემოების გათვალისწინებით. შვილად აყვანის მსურველის პიროვნების შესაბამისობა მოცემულ მიზანთან განისაზღვრება შემდეგი კრიტერიუმებით: ასაკი, ფიზიკური ჯანმრთელობა, ხასიათი, საცხოვრებელი და ქონებრივი პირობები, პროფესია და საზოგადოებრივი მდგომარეობა, აღზრდის უნარი და სურვილი, სხვა შვილების არსებობა, ოჯახის სიმყარე და სხვა სპეციფიკური მახასიათებლები. ბავშვის მხრივ გასათვალისწინებელია შემდეგი კრიტერიუმები: ბავშვის უნარები და საჭიროებები, ასაკი, ფიზიკური მდგომარეობა (და ამით გამოწვეული დამატებითი საჭიროება); გარკვეულ ასაკს მიღწეული ბავშვების შემთხვევაში ასევე მათი ნება.

1. ბავშვის კეთილდღეობა

შვილება უნდა ემსახუროდეს ბავშვის კეთილდღეობას. ეს მაშინ არის სახეზე, თუ ის იწვევს მისი პიროვნებისა და მატერიალური მდგომარეობის მდგრად განვითარებას. უნდა მოხდეს შეპირისპირება შვილებასთან დაკავშირებული პოზიტიური მოვლენებისა იმ უარყო-

ფით მხარეებთან, რაც მას თან მოჰყვება (მაგ., ბავშვის მოწყვეტა ნაცნობი გარემოდან).⁴ მოსალოდნელი უნდა იყოს ბავშვის პიროვნების საგრძნობი განვითარება ახალ სიტუაციაში.⁵ მხოლოდ ფარდობითი გაუმჯობესება, მაგალითად, ის, რომ ბავშვს დროებით მაინც აღარ სჭირდება თავშესაფარში ცხოვრება, არასაკმარისია.

ბავშვის კეთილდღეობა წარმოადგენს ე. წ. საპროგნოზო ცნებას. აუცილებელია იმის მოლოდინი, რომ შვილება ბავშვის ცხოვრებისეულ პირობებს გააუმჯობესებს ან წინ აღუდგება მის გაუარესებას. საკმარისია ეს სავარაუდო იყოს არსებული გარემოებების გათვალისწინებით. ნაკლებსავარაუდო უარყოფითი ან დადებითი მხარეები ამ პროგნოზისას გათვალისწინებული ვერ იქნება, რადგან სხვა შემთხვევაში საერთოდ შეუძლებელი გახდებოდა ოდესმე შვილების გადაწყვეტილებამდე მისვლა.⁶ ნათესაური ურთიერთობების ძირფესვიანად შეცვლით (სკ-ის 1259-ე და მომდევნო მუხლები) მოსალოდნელი უნდა იყოს ბავშვის პიროვნების უკეთესი განვითარება⁷, რასაც არ ექნება მხოლოდ გარდამავალი ხასიათი.⁸ პროგნოზი უნდა დაეყრდნოს უკვე არსებულ ფაქტებს და არა სამომავლო, ჯერ კიდევ სათუო მოვლენებს.⁹ პროგნოზში გათვალისწინებული უნდა იქნეს ასევე ბავშვის ნება, მაშინაც კი, როდესაც ეს ნება ფორმალურად აყვანის წინაპირობას არ წარმოადგენს (სკ-ის 1255-ე მუხლი). თუ არსებობს ეჭვი იმასთან დაკავშირებით, ემსახურება თუ არა შვილება ბავშვის კეთილდღეობას, ის არ უნდა იქნეს დაშვებული.

2. „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობა“

„მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობა“ შვილების მსურველსა და ასაყვან პირს შორის ან უკვე უნდა არსებობდეს, ან სახეზე იყოს მი-

³ Maurer, in Münchener Kommentar BGB, § 1741 Rn. 43.

⁴ BayObLG ZfJ 91, 431.

⁵ BayObLG _FamR.Z 97, 839.

⁶ OLG Hamm OLGZ 1994, 557.

⁷ OLG Koblenz BeckRS 2016, 18214 Rn. 18.

⁸ Götz, in: Palandt, BGB, 74 Auflage 2015, § 1741 Rn. 3.

⁹ BayObLGZ 1989, 74.

სი წარმოშობის სავარაუდო პერსპექტივა. ნაგულისხმებია არა გენეტიკური, არამედ ე. წ. „სოციალური მშობლობა“, ანუ ზრუნვა და აღზრდა იმ ფორმით, რა ფორმითაც ამას ბიოლოგიური მშობლები აკეთებენ. ამ ურთიერთობის წარმოშობის პერსპექტივა გულისმობს იმას, რომ სასამართლო შვილად აყვანის შესახებ გადწყვეტილებას მხოლოდ მას შემდეგ იღებს, როდესაც სრულად დარწმუნდება იმაში, რომ „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის“ წარმოშობა შეესატყვისება მხარეთა მიზანს და სახეზეა ამის წინაპირობები.¹⁰ მხოლოდ სურვილი მომავალი მშობლების მხრიდან საკმარისი არ არის; ამის საპირისპიროდ, უნდა შეიძლებოდეს იმის პროგნოზირება, ობიექტური და სუბიექტური ფაქტორების გათვალისწინებით, რომ მხარეებს შორის შედგება ეს ხსენებული ურთიერთობა.

3. ცალკეული შემთხვევები

თუ შვილად ამყვანი უკვე ხანშიშესული ასაკისაა და დიდი განსხვავებაა მის ასაკსა და ასაყვანის ასაკს შორის, ამ შემთხვევაში სასამართლომ განსაკუთრებით ყურადღებით უნდა შეამოწმოს ბავშვის კეთილდღეობა და ინტერესები. ასაკში სხვაობა შეიძლება მეტყველებდეს „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის“ შედგომის შესაძლებლობის წინააღმდეგ.¹¹ გამომდინარე აქიდან, ბებია-ბაბუის მხრიდან შვილიშვილის, ზოგადად შესაძლებელი, შვილება პრაქტიკაში მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებშია დასაშვები.¹² მშობლების მიერ დეკლარირებულ ნებას განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა რელიგიის საკითხებში.¹³ სექსუალური ელფერის მქონე ურთიერთობა ბავშვსა და შვილად ამყვანს შორის, რა თქმა უნდა, წარმოადგენს მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის შედგომისათვის ერთ-ერთ ხელშემშლელ გარემოებას.¹⁴ ჰომოსექსუალობის მიზეზით

შვილად აყვანაზე უარი, მართალია, არღვევს ევროპის ადამიანის უფლებათა დეკლარაციის მე-14 მუხლს, თუმცა ცალკეულ შემთხვევებში შეიძლება გამართლებული იყოს ასაყვანი ბავშვის ინტერესებით.¹⁵ ნათესავების მხრიდან ადოპციის შემთხვევაში, ოჯახური კონფლიქტის წარმოშობის საფრთხე შეიძლება მეტყველებდეს შვილად აყვანის საწინააღმდეგოდ.¹⁶ ამის საპირისპიროდ, დედის მიერ ბავშვის ბიოლოგიური მამის არდასახელება არ უდგას წინ მამობილის მიერ მის შვილებას.¹⁷ მშვილებლის სურვილი, შვილად აყვანის გადწყვეტილების გამოცხადებამდე გაარკვიოს, ვინ არის ბავშვის ბიოლოგიური მამა, ზოგადად არ არის გასათვალისწინებელი, თუ ამას შვილების პროცესის შეყოვნება მოყვება და ეს წინააღმდეგობაში მოდის ბავშვის საუკეთესო ინტერესებთან.¹⁸ მშვილებლის ავადმყოფობა შეიძლება ხელს უშლიდეს შვილებას. შვილად აყვანის მსურველის მიერ საკუთარი შვილების მიმართ მშობლის ზრუნვის უფლებების (სკ-ის 1206-ე მუხლი) გადამეტება შეიძლება გახდეს მისთვის არასახარბიელო პროგნოზის საფუძველი.

IV. შვილად ასაყვანი ბავშვი

ასაყვანი ბავშვი არ შეიძლება იყოს მშვილებლის ქორწინებაში შობილი შვილი.¹⁹ ამის საპირისპიროდ, დასაშვებია საკუთარი გენეტიკური შვილიშვილის აყვანა, ისევე როგორც აყვანილი შვილის შვილის აყვანა ან სუროგატი დედის შვილის აყვანა.²⁰ ბავშვი აყვანის მომენტისათვის უკვე უნდა იყოს დაბადებული. განსაკუთრებული თვისებები აუცილებელი არ არის. გარდა იმ განსხვავებისა, რაც კეთდება კანონში არასრულწლოვანისა და სრულწლოვნის შვილებასთან დაკავშირებით, ასაკობრივი ზღვარი არ არსებობს. დაუშვებელია ბავშვის ხელახალი ადოპცია პირველი შვილების გაუქმებამდე ან

¹⁰ BT-Drs 7/5087, 9.

¹¹ LG Kassel FamRZ 2006, 727.

¹² OLG Oldenburg FamRZ 1996, 895.

¹³ AG Kerpen JAmT 04, 382.

¹⁴ Liermann, in: Soergel, BGB, 12. Aufl. 1987, § 1741 Rn 9.

¹⁵ EGMR FamRZ 2003, 149.

¹⁶ OLG Bremen DAV 74, 472.

¹⁷ LG Köln FamRZ 1963, 55.

¹⁸ BT-Drs 7/5087, 15.

¹⁹ OLG Hamm FamRZ 78, 735.

²⁰ AG Gütersloh FamRZ 86, 718.

იმ პერიოდის განმავლობაში, სანამ პირველად ამყვანი ჯერ კიდევ ცოცხალია. ბავშვთან დაკავშირებული სხვა წინაპირობები მოწესრიგებულია სკ-ის 1254-ე მუხლში.

შვილად აყვანის დამატებითი წინაპირობები უკავშირდება ასაკობრივ სხვაობას (სკ-ის 1250-ე მუხლი), ბავშვის თანხმობის აუცილებლობას (სკ-ის 1246-ე მუხლი), მისი მშობლების თანხმობას (სკ-ის 1251-ე მუხლი) და მეუღლის თანხმობას (სკ-ის 1249-ე მუხლი), პროცედურულ წინაპირობებთან დაკავშირებით იხ. სკ-ის 1242-ე მუხლი. ადოპციის ხელშეშლელი გარემოებები შეიძლება იყოს ბავშვის საპირისპირო ინტერესები ან მშვილბელის შვილის საპირისპირო ინტერესები, ან ბიოლოგიური მშობლების ინტერესები. არ არის აუცილებელი შვილად ამყვანი უშვილო იყოს; პირიქით, კანონისმიერი პარადიგმა იხრება იმისკენ, რომ აყვანილი ბავშვისათვის უფრო უკეთესია, თუ ის დამასთან გაიზრდება. მინიმალური ასაკობრივი სხვაობა მშვილბელსა და შვილად ასაყვანს შორის უნდა იყოს 16 წელი (სკ-ის 1248 I მუხლი).

V. სრულწლოვანის შვილება, სკ-ის 1239 II მუხლი

გამომდინარე იქიდან, რომ სრულწლოვანის შვილება სხვადასხვა მაქინაციებისათვის შეიძლება იქნეს გამოყენებული, კანონი მას მკაცრ წინაპირობებს უყენებს. სკ-ის 1239 II მუხლის მიხედვით, ის შეიძლება მოხდეს მხოლოდ მაშინ, თუ ის არ ეწინააღმდეგება ზნეობის ნორმებსა და მშვილბელის ან შვილად ასაყვანის ინტერესებს. ნორმის დასაწყისში დასახელებული წინაპირობა – „მშვილბელსა და შვილად ასაყვანს შორის მშობლისა და შვილის ფაქტობრივი ურთიერთობა“ – წარმოადგენს მხოლოდ მაგალითის მეშვეობით დაკონკრეტებას იმისა, თუ რა სიტუაციაში ჩაითვლება სრულწლოვანის შვილება ზნეობის შესატყვისად.

1. ზნეობრივი გამართლება

ზნეობრივი გამართლების წინაპირობა ემსახურება იმ გარემოების ხაზგასმასა და უზრუნველყოფას, რომ ოჯახური ურთიერთობების ჩამოყალიბება, რომელიც განსაკუთრებით რთულია ორ სრულწლოვანს შორის, მხოლოდ მხარეთა ნება-სურვილზე არ იყოს დამოკიდებული.²¹

ეს ზნეობრივი გამართლება განსაკუთრებით მაშინ არის სახეზე, როდესაც ნაშვილებსა და მშვილბელს შორის შვილებამდეც არსებობდა „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობა“. ამისათვის მხოლოდ დროდადრო კონტაქტის ქონა არასაკმარისია,²² თუმცა საკმარისია, თუ ბიძა და დისშვილი ერთობლივად გაუძღვებიან საოჯახო მეურნეობას²³ ან შვილად ამყვანი არის პირი, რომლის მზრუნველობის ქვეშაც იყო ნაშვილები მისი არასრულწლოვანების პერიოდში და შვილად აყვანა მანამდე ვერ მოხერხდა, დაძაბული ოჯახური თუ ნათესაური ურთიერთობებიდან გამომდინარე.²⁴ საკმარისია, თუ მშობელსა და შვილს შორის ეს ურთიერთობა არსებობდა შვილად ასაყვანის ცხოვრების პირველ წლებში.²⁵

სრულწლოვანის აყვანისას, ისევე როგორც არასრულწლოვანის შემთხვევაში, მოსალოდნელი უნდა იყოს მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის ჩამოყალიბება და ამის განზრახვა ჰქონდეს ორივე მხარეს. სასამართლომ უნდა შეამოწმოს მხარეთა მოტივები და აწონდაწონოს კონკრეტული საქმის გარემოებები. ამასთან, საფუძვლები, რომლებიც მეტყველებენ „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის“ ჩამოყალიბების სასარგებლოდ, ცალსახად უნდა გადაწონიდნენ ყველა საწინააღმდეგო არგუმენტს. თუ ამ შეპირისპირების შემდეგ კიდევ რჩება დასაბუთებული ეჭვი, მხარეებს შვილებზე უარი უნდა ეთქვას.²⁶ დამატებითი მიზნები, რომლებიც აქვთ მხარეებს, როგორიც

²¹ BT-Drs 7/3061, 52.

²² BayObLG FamRZ 2005, 546

²³ BayObLG FamRZ 2005, 131.

²⁴ BT-Drs III/530, 21.

²⁵ BayObLG FamRZ 2002, 1653.

²⁶ BayObLG NJW 1998, 78.

შეიძლება იყოს სამკვიდროს გადასახადის დამალვა, უმნიშვნელოა მანამ, სანამ ამოსავალ მოტივს ოჯახური ურთიერთობის დაფუძნება წარმოადგენს.²⁷ რეალური თანაცხოვრება აუცილებელი არ არის.²⁸ მხარეთა მამოძრავებელი მოტივების შესამოწმებლად აუცილებელია მათი სხდომაზე დაბარება და მოსმენა.

2. ცალკეული შემთხვევები

იმისათვის, რომ შედგეს ზნეობრივად გამართლებული „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობა“, აუცილებელია: ერთიანობისა და საოჯახო ბმის არსებობა და თავის ერთმანეთისათვის მიძღვნა იმგვარად, როგორც ამას აკეთებენ მშობლები თავის სწრულწლოვან შვილებთან მიმართებით, ანუ მუდმივი მზაობა ორმხრივი დახმარებისა, არა მხოლოდ გაჭირვებაში.²⁹ მოხუცებული მშვილელის შემთხვევაში წინა პლანზე შეიძლება იყოს მისი მოვლის აუცილებლობა. შვილება ზნეობრივად გამართლებულია, თუ რამდენიმე დაძმის შვილება უნდა მოხდეს, რომელთაგან ნაწილი სრულწლოვანია, ხოლო ნაწილი არასრულწლოვანი. არასაკმარისია: მხოლოდ ეკონომიკური ურთიერთობების არსებობა ან მხოლოდ მეგობრული ურთიერთობები;³⁰ საერთო ინტერესები და მის საფუძველზე რეგულარული შეხვედრები;³¹ გვარის გამგრძელების დატოვების სურვილი, მათ შორის ასევე ტრადიციების მქონე გვარის შემთხვევაშიც;³² საოჯახო სანარმოს გადაბარების მიზანი;³³ უცხოელის შემთხვევაში – მისი ქვეყნიდან გაძევებისათვის ხელის შეშლა.³⁴

VI. მშვილელის პიროვნება

სკ-ის 1245-ე მუხლის მიხედვით, მშვილელე-ლი უნდა იყოს პირი, რომელიც აკმაყოფილებს შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის მე-17 და მომდევნო მუხლებში გაწერილ წინაპირობებს. მართალია, სამოქალაქო კოდექსი 1239 I მუხლში უშვებს ინდივიდუალურ შვილებას, თუმცა სკ-ის 1247-ე და 1248-ე მუხლებში ზღუდავს ამის შესაძლებლობას დაქორწინებული პირების შემთხვევაში.

სამოქალაქო კოდექსშიც და ზემოთ ხსენებულ კანონშიც, მეუღლეთა მიერ ერთობლივად შვილების გარდა, გამყარებულია ინდივიდუალური შვილების პრინციპი, სკ-ის 1246 I 2 – „არ შეიძლება ერთი ბავშვი ორმა პირმა იშვილოს, გარდა მეუღლეებისა“. ეს პრინციპი გულისხმობს, რომ ერთმანეთთან დაუქორწინებელი პირები, მაგალითად, დაძმა ან ორი და, ბავშვს ერთობლივად ვერ იშვილებს.³⁵ გარდა ამისა, ინდივიდუალურ შვილებას შეიძლება აზრი ჰქონდეს ასევე, როდესაც ბავშვის ერთობლივი შვილება შეუძლებელია, რადგან შვილების მსურველთა შორის ქორწინება მთავრდება (განქორწინებით ან გარდაცვალებით) შვილების პროცედურის დამთავრებამდე; ასევე ნათესავი ბავშვის შვილებისას.³⁶

VII. შვილად აყვანა მეუღლეების მიერ

ზოგადად, მეუღლეებს ბავშვის შვილება შეუძლიათ მხოლოდ ერთობლივად (სკ-ის 1246 I). ეს წესი მოქმედებს ასევე სრულწლოვნის შვილებისას მისი დაქორწინებული გენეტიკური მამის მიერ³⁷ და მაშინაც, როდესაც მეუღლეები უკვე დიდი ხანია განცალკევებით ცხოვრობენ.³⁸ მხოლოდ თანხმობა მეუღლის მხრიდან საკმარისი არ არის.³⁹ დაუშვებელია ასევე საფეხუროვანი შვილება, ჯერ ერთი, ხოლო შემდეგ მეორე მეუღლის მიერ – ბავშვს უნდა

²⁷ BGHZ 35, 75.

²⁸ Frank, in: Staudinger, BGB, § 1763 Rn. 15.

²⁹ BayObLG FamRZ 2002, 1651.

³⁰ OLG Zweibrücken FamRZ 2006, 572.

³¹ BayObLG NJW 1985, 2094.

³² OLG Hamm StAZ 1958, 179.

³³ BayObLG FamRZ 2005, 546.

³⁴ KG FamRZ 1982, 641.

³⁵ LG Bad Kreuznach StAZ 85, 167.

³⁶ BT-Drs 7 / 3061, 30.

³⁷ OLG Hamm FamRZ 2003, 1039.

³⁸ OLG Hamm FamRZ 2000, 257.

³⁹ OLG Hamm FamRZ 2000, 257.

ჰქონდეს შესაძლებლობა ორივე მშობელთან თავიდანვე დაკავშირებული იყოს მშობლიური კავშირით, რისი წინაპირობაცაა ამ კავშირის სამართლებრივი კონსტანტაცია. ამის საპირობოდ, თუ ერთ-ერთმა მეუღლემ შვილი ქორწინებამდე იშვილა, დასაშვებია რომ მეორე მეუღლის მხრიდან შვილება მოგვიანებით მოხდეს.

ერთობლივად შვილების შემთხვევაში ბავშვი მეუღლეთა საერთო შვილად რჩება ასევე განქორწინების შემდეგაც. თუმცა აუცილებელია, რომ ქორწინება შვილების მომენტისათვის ჯერ კიდევ არსებობდეს.⁴⁰ ამიტომაც ბავშვი საერთო შვილის სტატუსს არ მოიპოვებს, თუ მისი შვილება ერთ-ერთი მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ მოხდა.

1. ერთ-ერთი მეუღლის მიერ ინდივიდუალური შვილება

ერთ-ერთი მეუღლის მხრიდან ინდივიდუალური შვილება მხოლოდ გამონაკლისის სახით არის დასაშვები და მისი წინაპირობაა მეორე მეუღლის თანხმობა (სკ-ის 1247-ე მუხლი). ეს გამონაკლისები შემდეგია:

თითოეულ მეუღლეს ქორწინების განმავლობაშიც შეუძლია ინდივიდუალურად იშვილოს საკუთარი გენეტიკური შვილი, რომელიც მას ქორწინების გარეშე შეეძინა. უმნიშვნელოა ეს დაქორწინებამდე მოხდა, თუ დაქორწინების შემდეგ. მეუღლეთა მიერ ერთობლივი შვილების წესიდან ამ გამონაკლისის დაშვების მიზეზი მდგომარეობს იმაში, რომ აქ მშობლიური ბმა უკვე ისედაც არსებობს (მხოლოდ ერთ მეუღლესა და ბავშვს შორის გენეტიკური კავშირის საფუძველზე) და მისაღებია, რომ ამ მიმართულებით განვითარდეს. აღსანიშნია ის ფაქტი, რომ წარსულში გერმანულ სამართალშიც ცალსახად აღიარებული საკუთარი გენეტიკური შვილის შვილება მეუღლის მიერ დღესდღეობით, უკანაქნელი საკანონმდებლო ცვლილებებით⁴¹, უკუგდებულა და თავის დროზე მისი კონსტიტუციურობის საკითხიც კი დადგა

ეჭვქვეშ.⁴² გერმანიაში ამ დანაწესის არსებობის განმაპირობებელი იყო ორი სხვა დანაწესი: ერთის მიხედვით, ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვის დედას არ ჰქონდა მასზე მშობლის ზრუნვის უფლება⁴³ ხოლო მამას არ აკავშირებდა მასთან ნათესაური კავშირი.⁴⁴ ამ ორივე დანაწესის გსკ-იდან უკვალოდ ამოშლის შემდეგ სკ-ის 1246 II ვარ. 1 მუხლის შესატყვისი დანაწესის აუცილებლობაც გაქრა. ის სრულებით შეუთავსებელი აღმოჩნდა ქორწინებაში და ქორწინების გარეთ შობილი შვილების ერთმანეთთან გათანაბრების მიზანთან. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ზემოთხსენებული გსკ-ის დანაწესების მსგავსი ნორმები არ მოიპოვება. დედა ფლობს ასევე ქორწინების გარეშე შობილ შვილზეც ზრუნვის სრულ უფლებას, ხოლო მამას შეუძლია მამობის აღიარებით (სკ-ის 1190 I მუხლი) მიიღოს ის შვილად. ამიტომაც გაუგებარია სკ-ის 1246 II ვარ. 1 მუხლის ფუნქცია და მიზანი, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მის გამართლებას (ხსენებულ ნორმებთან ურთიერთკავშირში) გერმანიაში ე. წ. „უკანონო“ შვილების დისკრიმინირების ფორმით მათი დაბადებისათვის ხელშეშლა წარმოადგენდა, რაც ცალსახად არაკონსტიტუციურია.

მეუღლეს შეუძლია ინდივიდუალურად იშვილოს მეორე მეუღლის შვილი, დამოუკიდებლად იმისა, არის თუ არა ეს შვილი შეძენილი სხვა ქორწინებაში, ქორწინების მიღმა თუ, თავის მხრივ, ნაშვილებია. შვილი ამის შედეგად მოიპოვებს საერთო შვილის სტატუსს (სკ-ის 1248-ე მუხლი).

2. მეუღლის თანხმობა ბავშვის შვილად აყვანისას

სკ-ის 1247-ე მუხლის მიხედვით, ერთ-ერთი მეუღლის მიერ ინდივიდუალურად შვილად აყვანის შემთხვევაში აუცილებელია მეორე მეუღლის თანხმობა. გამომდინარე იქიდან, რომ ქორწინებაში მყოფს ინდივიდუალურად შეუ-

⁴⁰ KG NJW 68, 1631

⁴¹ BT-Drs 13/ 4899, 70.

⁴² BVerfG, Beschluß vom 7. März 1995 - FamRZ 1995, 789.

⁴³ გსკ-ის ძვ. რედაქციის 1707-ე პარაგრაფი.

⁴⁴ გსკ-ის ძვ. რედაქციის 1589-ე პარაგრაფი.

ძლია აიყვანოს მხოლოდ თავისი, ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვი ან მეუღლის შვილი (სკ-ის 1246 II მუხლი) და მეუღლის შვილის აყვანის შემთხვევაში მისი, როგორც მშობლის, თანხმობა უკვე 1251-ე მუხლის საფუძველზეა საჭირო, სკ-ის 1247-ე მუხლის გამოყენების სფეროდ რჩება მხოლოდ საკუთარი, ქორწინების გარეშე შვილის აყვანის შემთხვევა.

მეუღლის თანხმობა არის არაფორმალური, ლდებულო ნების გამოხატვა, რომელიც შეიძლება მოხდეს ასევე წარმომადგენლის მიერაც. მისი მისვლისთვის, გამოხმობისათვის და ა. შ. ძალაშია ნების გამოხატვის ზოგადი წესები.

თანხმობის არსებობა არ ითვლება შვილების ნამდვილობის წინაპირობად და მისი არარსებობა არ აქცევს მას მოგვიანებით გაუქმებად. თანხმობაზე დაუსაბუთებელი უარის შემთხვევაში დასაშვებია უნდა იყოს მისი სასამართლოს მეშვეობით ჩანაცვლება ან მისი გაცემის ზედმეტად მიჩნევა. ამ დროს გადამწყვეტია, რეალურად შეუძლია თუ არა ხელს შვილის აყვანა მეუღლეთა ოჯახურ თანაცხოვრებას და ემუქრება თუ არა ჩაშლით ოჯახურ ერთობას, რაც უნდა გადანედეს დაპირისპირებულ ინტერესთა ანონ-დანონის გზით. მეუღლის მხრიდან უარი დაუსაბუთებელია, თუ ბავშვი უკვე ისედაც მშობელთან ცხოვრობს და შვილება მის ინტერესებს ემსახურება.

3. შვილება ერთ-ერთი მეუღლის მიერ

სკ-ის 1248-ე მუხლი კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს მეუღლეთა მიერ ერთობლივი შვილების პრინციპს – თუ მეუღლეები ერთად იშვილებენ ბავშვს, ან ერთ-ერთი იშვილებს მეორე მეუღლის შვილს, ბავშვი იქნეს მეუღლეთა საერთო შვილის სტატუსს. „მეორის შვილის“ ქვეშ მოიაზრება როგორც გენეტიკური შვილი, ასევე ნაშვილები (იხ. ქვემოთ).

ერთობლივი შვილების პრინციპიდან გამომდინარეობს ასევე ის წესი, რომ ერთი მეუღლის მიერ ნაშვილები, მანამ, სანამ ეს შვილების ურთიერთობა არსებობს და მშვილებელი ცოცხალია, შეიძლება შვილებულ იქნეს მხო-

ლოდ მეორე მეუღლის მიერ.⁴⁵ ამ წესის გამართლება შემდეგია: არსებობს საფრთხე, რომ ნაშვილებსა და მშვილებელს შორის არ წარმოიშობა მშობლიური ურთიერთობა და მოხდება ბავშვის კიდევ ერთხელ გაშვილება. ამ ჯაჭვური გაშვილების თვიდან ასაცილებლად მშვილებლებს უნდა აეკრძალოთ ის უფლება, რაც გენეტიკურ მშობლებს ყოველთვის აქვთ მინიჭებული, კერძოდ, გაცენ შვილი (ნაშვილები) გასაშვილებლად.⁴⁶ ეს წესი მოქმედებს მხოლოდ ნაშვილების და არა მისი შთამომავლობის მიმართ. თუ მშვილებელ მშობლებს შორის ქორწინება მთავრდება განქორწინებით და ერთ-ერთი მშვილებელი თავიდან ქორწინდება, მის ახალ მეუღლეს შეუძლია იშვილოს ბავშვი მხოლოდ ერთ-ერთი, ქვემოთ მოყვანილი წინაპირობების არსებობისას.⁴⁷ ამ წესის დარღვევა იწვევს შვილების შესახებ გადანყვებილების ბათილობას.

ამგვარად, მშვილებლის მეუღლეს შეუძლია იშვილოს მის მიერ ნაშვილები ბავშვი. მაშინ ის ხდება მათი საერთო შვილი. გენეტიკური მშობლების თანხმობა აუცილებელი არ არის, რადგან მათთან არსებული ნათესაური ურთიერთობა უკვე პირველი ადოპციის შედეგად და მთავრებულია. შვილების არანამდვილობის ან გაუქმების შემთხვევაში დასაშვებია ხელმეორე ადოპცია ამ გარემოების აღმოფხვრის შემდეგ. მშვილებლების გარდაცვალება ამთავრებს შვილების ურთიერთობას იმგვარად, რომ დასაშვებია გენეტიკური მშობლების თანხმობის გარეშე ახალი შვილება.⁴⁸ ისევე როგორც უკუშვილება გენეტიკური მშობლების მიერ.⁴⁹ მშვილებლების გაყრა არ ახდენს გავლენას შვილების ურთიერთობაზე.

VIII. მშვილებლის ასაკი

სკ-ის 1250-ე მუხლი აწესებს ასაკობრივ წინაპირობებს შვილებისათვის. ის უარს ამბობს მინიმალური და მაქსიმალური ასაკის განსა-

⁴⁵ შდრ. გსკ-ის 1742-ე პარაგრაფი.

⁴⁶ BT-Drs 7/3061, 31.

⁴⁷ OLG Schleswig SchIHA 61, 22.

⁴⁸ Liermann, in: Soergel, BGB, 12. Aufl., 1987, § 1742 Rn. 3.

⁴⁹ LG Oldenburg FamRZ 1965, 395.

ზღვრაზე, როგორც ერთი, ისე მეორე მხარისათვის, არამედ აწესრიგებს მხოლოდ ასაკობრივ სხვაობას შვილად ასაყვანსა და შვილების მსურველს შორის. მინიმალური ასაკობრივი სხვაობა უნდა იყოს 16 წელი (სკ-ის 1250 I მუხლი), ხოლო მაქსიმალური – 49, თუ ასაყვანი ბავშვი არის 10 წლამდე ასაკის, საიდანაც დაიშვება გამონაკლისი: 7 წლიდან 10 წლამდე ბავშვის ინტერესებში და დაქორწინებული მშვილებლების შემთხვევაში, როდესაც ერთ-ერთი აკმაყოფილებს ამ წინაპირობებს. დანაწესი არ ახსენებს და არ აყენებს შვილების წინაპირობად ქმედუნარიანობას.

მინიმალური (და ნაწილობრივ ასევე მაქსიმალური) ასაკობრივი სხვაობის კანონით დადგენის აუცილებლობა განპირობებულია „მშობელსა და შვილს შორის ურთიერთობის შედგომის“ აუცილებლობით, რაც მხოლოდ ამ პირობებშია შესაძლებელი. ეს ეხება არა მხოლოდ მშვილებლის მიერ გარკვეული გამოცდილებისა და ცხოვრებისეული „სიბრძნის“ ქონას, არამედ იმასაც, რომ მათ შორის არ წარმოიშვას სექსუალური შეფერილობის მქონე ურთიერთობა. ასევე მაქსიმალური განსხვავების შემთხვევაშიც: ასაკობრივი სხვაობისათვის ზღვრის დადებით უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ის, რომ ეს ზემოთ ხსენებული ურთიერთობა არ ჩაიშლება ასაკიდან გამომდინარე საერთო ენის მონახვის შეუძლებლობის გამო და მშვილებელი მოახერხებს ბავშვის „ფეხზე დაყენებას“ მანამ, სანამ გამოეცლება ფიზიკური და ფსიქიკური ძალები. გარდა ხსენებული გამონაკლისებისა, ამ წინაპირობისაგან სასამართლოს მიერ გათავისუფლება გამორიცხულია.

მართალია, ასაკობრივი სხვაობის გარდა ზედა და ქვედა ასაკობრივი ზღვარი არ არსებობს – მაგალითად, დასაშვებია 17 წლისა იშვილოს 66 წლისამ ან 18 წლისამ იშვილოს 2 წლის ბავშვი –, თუმცა, ჩვეულებრივ, ამ კონსტელაციებში ეჭვის ქვეშ დგას ბავშვის კეთილდღეობისა და ინტერესის საკითხი სკ-ის 1239-ე მუხლის მიხედვით.

სკ-ის 1250 III მუხლის მიხედვით, შვილად აყვანის უპირატესი უფლების მქონე პირის მიმართ სკ-ის 1250 I, II მუხლით დანესებული ასაკობრივი შეზღუდვები არ მოქმედებს. ის, თუ

ვის აქვს ეს უპირატესი უფლება, განისაზღვრება შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის მე-15 მუხლის მიხედვით.

IX. მშობლის თანხმობა ბავშვის გაშვილებაზე

გაშვილებაზე ბავშვის მშობლის თანხმობას სკ-ის 1251-ე მუხლის მითითების საფუძველზე აწესრიგებს შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის მე-12 მუხლი. თანხმობის გარეშე გაშვილება დასაშვებია იმ შემთხვევაში, თუ: 1. სასამართლოს მიერ მშობელს/მშობლებს ჩამორთმეული აქვთ მშობლის უფლება; 2. სასამართლოს მიერ მშობელი/მშობლები უგზო-უკვლოდ დაკარგულად არის (არიან) აღიარებული; 3. მშობელი/მშობლები გარდაცვლილი არიან ან სასამართლოს მიერ ბავშვი აღიარებულია მიტოვებულად (ხსენებული კანონის 12 III მუხლი).

X. ბავშვის თანხმობა გაშვილებაზე

სკ-ის 1255-ე მუხლი ითვალისწინებს შვილებისა შვილად ასაყვანის აუცილებელი თანხმობის შემთხვევებს (სკ-ის 1255 II მუხლი), ამ თანხმობისათვის მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათის მინიჭებასა (სკ-ის 1255 I მუხლი) და შემთხვევებს, როდესაც ეს თანხმობა საერთოდ არასავალდებულოა (სკ-ის 1255 IV მუხლი), აგრეთვე მისი გაცემის პროცედურას (სკ-ის 1259 III მუხლი). იხ. იდენტური შინაარსისათვის შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის მე-13 მუხლი.

კანონმდებელი არ ითვალისწინებს შვილების შესაძლებლობას შვილად ასაყვანის საკუთარი განცხადების საფუძველზე. ამის მაგივრად, სკ-ის 1255 II მუხლის მიხედვით აუცილებელია მისი თანხმობა, თუ ის 10 წელზე მეტი ასაკისაა. 10 წლამდე ბავშვის სურვილი წარმოადგენს მხოლოდ ერთ-ერთ კრიტერიუმს 1239 I მუხლის გაგებით მისი კეთილდღეობის დადგენისას (სკ-ის 1255 I მუხლი). ამისგან განსხვავებით, სკ-ის 1255 II მუხლის შემთხვევებში შვილად ასაყვანის თანხმობის გარეშე შვილება

ვერ შედგება. თანხმობის გაცემა უნდა მოხდეს შვილად აყვანის სხდომაზე გამართულ პროცესზე (სკ-ის 1255 III მუხლი). თანხმობა არაფორმალურად აღებულია. არასრულწლოვნის შემთხვევაში თანხმობის გაცემისათვის აუცილებელია მისი კანონიერი წარმომადგენლის ნებართვა ან მოწონება, ხოლო მხარდაჭერის მიმღების შემთხვევაში – მხარდამჭერის. მამობილის მიერ მცირეწლოვნის შვილების შემთხვევაში თანხმობის გაცემა ბავშვისთვის შეუძლია დედას, როგორც მის კანონიერ წარმომადგენელს. სკ-ის 1255 IV მუხლის მიხედვით არ არის სავალდებულო არც 10 წელზე მეტი ასაკის ბავშვის თანხმობა, თუ შვილად აყვანის შესახებ განცხადების წარდგენამდე ბავშვი მშვილბელის ოჯახში ცხოვრობდა და მშვილბელს თავის მშობლად მიიჩნევდა. ამ გადაწყვეტის უკან დგას მოსაზრება, რომ, მოცემულ სიტუაციაში, თანხმობა უკვე ინდივირებულია თავად ამ ფაქტით და დამატებით გამოთქმას აღარ საჭიროებს.

ბავშვის თანხმობის აუცილებლობა, ისევე როგორც მისი მხოლოდ სარეკომენდაციო ხასიათი, ემსახურება იმ პრინციპის უზრუნველყოფას, რომ, თუ ის არ გრძნობს თავს კარგად მშვილბელთან, შვილება სავარაუდოდ ვერ იქნება მისი კეთილდღეობის შესაბამისი.⁵⁰ ამიტომაც, მას აქვს გადაფიქრებისა და თანხმობის გამოხმობის უფლება, რაც უნდა მოხდეს იმავე ფორმით, როგორც თანხმობის გაცემა, ოღონდ არაუგვიანეს შვილად აყვანის საქმეზე სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისა (შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის 61 XVI მუხლი). გამოხმობა დასაშვებია მაშინაც კი, როდესაც მისი კანონიერი წარმომადგენლის მხრიდან უკვე მიცემული იყო თანხმობა.

XI. უარი გაშვილებაზე

გაშვილებაზე უარს ეხება სკ-ის 1256-ე მუხლი და უთითებს შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონზე. შვილად აყვა-

ნისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის 61 XVI მუხლის მიხედვით: შვილად აყვანის პროცედურის განხორციელების ნებისმიერ ეტაპზე, მაგრამ არაუგვიანეს შვილად აყვანის საქმეზე სასამართლოს მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისა, მშობლის თანხმობის არსებობისას, მშვილბელს და გასაშვილებელ ბავშვს, თუ იგი 10 წლის ან 10 წელზე მეტი ასაკისაა, ხოლო 10 წლამდე ასაკის გასაშვილებელ ბავშვს სიმწიფის ხარისხის გათვალისწინებით, შეუძლიათ უარი თქვან შვილად აყვანაზე (გაშვილებაზე). გამომდინარე იქიდან, რომ შვილება წარმოადგენს როგორც შვილად ასაყვანის ისე პოტენციური მშობლებისა თუ ამჟამინდელი მშობლებისათვის უმნიშვნელოვანეს ცხოვრებისეულ გადაწყვეტილებას, კანონმდებელი მათ უკანასკნელ მომენტამდე უნარჩუნებს შვილებაზე უარის თქმის შესაძლებლობას – მცირედი ეჭვიც კი, რომელიც არსებობს ამ ნაბიჯის გადადგმასთან დაკავშირებით, შეიძლება მეტყველებდეს მხარეთა მოუმზადებლობაზე ამ მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილების მიღებასთან დაკავშირებით.

ზოგადად, უარის გაცხადება შეიძლება ფორმის დაუტყველად, თუმცა შვილად აყვანის პროცედურის სტადიიდან გამომდინარე, თუ მაგალითად უკვე სასამართლო სტადიას ეხება საქმე, ის უნდა გაცხადდეს სასამართლოზე. უარის გაცხადება შეიძლება სააგენტოშიც⁵¹, რომელიც ატყობინებს ამის შესახებ სასამართლოს და უგზავნის მას განცხადებას (შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის 61 XVII). ამ შემთხვევაში უარის გაცხადება აუცილებელია წერილობითი ფორმით. უარი არარად აქცევს შვილად აყვანის პროცედურის ფარგლებში განხორციელებულ ყველა მოქმედებას და მათ სამართლებრივ შედეგებს. იმავე პირებს შორის შვილად აყვანის განხორციელებისათვის აუცილებელია მთლიანი პროცედურის თავიდან დაწყება.

⁵⁰ BT-Drs 7/3061, 35.

⁵¹ სახელმწიფო ზრუნვისა და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა, დაზარალებულთა დახმარების სააგენტო, რომელიც არის მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანო, აგრეთვე საერთაშორისო შვილად აყვანის ურთიერთობებში (შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ კანონის 3 წ) მუხლი).

XII. ნაშვილების ნათესაური ურთიერთობანი

შვილების სამართლებრივ მოქმედებას რაც შეეხება, ის შეიძლება სამი მიმართულებით დაიყოს. ეს არის სამართალურთიერთობა ახალ ოჯახთან (სკ-ის 1259-ე მუხლი), სამართლებრივი მიმართება ძველ ოჯახთან (სკ-ის 1260-ე მუხლი) და გვარის ტარების უფლება. სკ-ის 1259-ე მუხლში განსხეულებულია სრული ადოპციის პრინციპი, რაც გულისხმობს მისი ამჟამინდელი საოჯახო თემიდან სრულად მოწყვეტას და ახალ თემში ინკორპორირებას. ნაშვილები თავის ამ სტატუსს იძენს შვილების გადანაცვლების ძალაში შესვლასთან ერთად.

1. სამართლებრივი პოზიციების გაქარწყლება

შვილების შედეგად ბავშვი კარგავს ყველა სამომავლო რჩენის მოთხოვნის უფლებას უწინდელი მშობლებისა და ნათესავების მიმართ, ისევე როგორც მემკვიდრეობისა და სავალდებულო წილის მოთხოვნის უფლებებს; ამის საპირწონედ ის ასევე თავისუფლდება ყველა საკუთრი ვალდებულებისაგან რჩენასთან დაკავშირებით და ა. შ. მოთხოვნების დაკარგვა წარმოადგენს იმ ფასს, რომლის გადახდაც ხდება იმისათვის, რათა ბავშვი ახალ გარემოში დაცული იყოს მისი უწინდელი ოჯახის მხრიდან ნებისმიერი ტიპის მოთხოვნის წაყენებისაგან.⁵²

გამშვილებელი მშობლები კარგავენ მშობლის ზრუნვას და ბავშვთან ყოფნის უფლებას. ეს არ ეწინააღმდეგება კონსტიტუციის 5 IV 1 მუხლში გამყარებულ ოჯახის დაცვას,⁵³ რადგან წარმოადგენს აუცილებელ ზომას ბავშვის შეუფერხებელი განვითარებისათვის და მის გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა ანონიმური შვილების განხორციელება. თუმცა, თუ მშვილებელი ნაშვილებს, აღზრდის უფლების ფარგლების დარღვევით, უკრძალავს თავის ბიოლოგიურ მშობლებთან ურთიერთობას, მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვს მათთან ან ბიოლოგიურ ბე-

ბია-ბაბუასთან აქვს კარგი ურთიერთობა, ეს შეიძლება გახდეს საფუძველი სკ-ის 1205-ე და მომდევნო მუხლებში მოწესრიგებული ზომების გამოყენებისა.

2. ძალაში დარჩენილი უფლებები

მართალია, შვილება აქარწყლებს წინა ოჯახური სტატუსიდან გამომდინარე ყველა უფლებას, თუმცა ძალაში რჩება ისეთი, პიროვნულ სტატუსზე მიბმული, უფლებები, როგორიცაა ბავშვის უფლება მამობის დადგენასა და მამობის შეცილებასთან დაკავშირებით.⁵⁴ ბავშვს გააჩნია ამასთან დაკავშირებული ინტერესი, რადგან ადოპციის გაუქმების შემთხვევაში მას თავიდან წარმოეშობა მოთხოვნის უფლებები ბიოლოგიური მშობლის მიმართ. თუმცა მამობის დადგენისა და შეცილების უფლების გამოყენება შვილების შემდეგ შესაძლებელია მხოლოდ მშვილებლის თანხმობით.

გარდა აღნიშნულისა, ბავშვის ინარჩუნებს ისეთ უფლებებს, როგორიცაა, მაგალითად, სოციალური დახმარების მიღება (თუ ეს არ იყოს წინა ოჯახურ სტატუსზე მიბმული დახმარება), შემწეობა უნარშეზღუდულობისათვის და ა. შ., თუ მოთხოვნის უფლება წარმოშობილია გაშვილებამდე. ეს ემსახურება იმ სოციალურ-პოლიტიკურ მიზანს, რომ არ მოხდეს შემწეობის საჭიროების მქონე ბავშვების გასაშვილებელთა სიიდან ამოღება იმ მიზეზით, რომ ისინი ამ შემთხვევაში ვეღარ მიიღებენ მოცემულ სოციალურ დახმარებას.⁵⁵ დასაშვებია ძალაში დარჩეს ნათესაობაზე დამყარებული განსაზღვრული სისხლის სამართლებრივი პრივილეგიები ბიოლოგიური მშობლების მიმართ, როგორც არის, მაგალითად, ჩვენების მიცემაზე უარი თქმის უფლება.

ძალაში რჩება ასევე გაშვილებამდე არსებული საალიმენტო დავალიანების გადახდის მოთხოვნა.⁵⁶ ალიმენტისათვის გადახდილი კომპენსაცია ნაშვილებს რჩება, ზუსტად ისე, როგორც მას უნარჩუნდება შვილებამდე წარმოშობი-

⁵² BT-Drs 7/3061, 43.

⁵³ BayObLG FamRZ 71, 323.

⁵⁴ Maurer, in Münchener Kommentar BGB, § 1755 Rn. 17.

⁵⁵ BT-Drs 7/5087, 16.

⁵⁶ BGH NJW 1981, 2298.

ლი მემკვიდრის სტატუსი, მოთხოვნა სავალდებულო წილზე ან საანდერძო დანაკისრზე.

ბავშვის ახალ ოჯახში სრულად ინკორპორირებით ნათესაური კავშირები ვრცელდება ასევე მის შთამომავლობაზეც. თვითონ შვილება არ ეხება ნაშვილებსა და მის შთამომავლობას შორის ურთიერთობას. თუ ნაშვილებს უკვე ჰყავს ეს შთამომავლობა, ნაშვილებსა და შთამომავლებს შორის ურთიერთმიმართება უცვლელი რჩება. თუმცა გაშვილებამდე არსებული ნათესაური ურთიერთობა ქარწყლდება ასევე შთამომავლების მიმართაც. საკუთარი მეუღლის გერის შვილების შემთხვევაში ნათესაური ურთიერთობა ქარწყლდება მხოლოდ ამ გერის მეორე ბიოლოგიური მშობლისა და მისი ნათესავების მიმართ. ბავშვი იძენს მეუღლეთა საერთო შვილის სტატუსს (სკ-ის 1248-ე მუხლი).

ცალკეულ საგამონაკლისო შემთხვევებში დასაშვებია არსებული ნათესაური კავშირის ძალაში დატოვება. ეს ეხება პირველ რიგში ნათესავის მიერ შვილებს, რომელიც გავრცელებულია მშობლების ნაადრევად გარდაცვალების შემთხვევაში. ამ დროს საკმარისია ნათესაური კავშირის განყვეტა მხოლოდ ბიოლოგიური მშობლების მიმართ იმის გამოსარიცხად, რომ ბავშვს ორი წყვილი მშობელი არ ჰყავდეს. ამის საპირისპიროდ, არ იქნებოდა გამართლებული სხვა ნათესავებთანაც არსებული კავშირის გაქარწყლება, რადგან ბავშვი პირდაპირი გაგებით ახალ ოჯახში არ ხვდება. აქიდან გამომდინარე მოცემულ სიტუაციაში ნათესაური კავშირი ქარწყლდება მხოლოდ მშობლებთან მიმართებით.

თუ ერთ-ერთი მეუღლეთაგანი იშვილებს მისი მეუღლის შვილს იმ ქორწინებიდან, რომელიც დასრულდა ნაშვილების მეორე მშობლის გარდაცვალების მიზეზით, არ არსებობს საჭიროება გარდაცვლილი მეუღლის ნათესავებთან მაკავშირებელი კავშირის განყვეტისა. ნათესაობა უნდა განყდეს მხოლოდ ამ მეორე მშობელთან, მაგრამ არა მის ნათესავებთან. სრულებით გაუმართლებელი იქნება, მაგალითად, გენეტიკური ბეზია-ბაბუისათვის, რომლებმაც უკვე დაკარგეს შვილი, დამატებით კიდევ შვილიშვილთან ნათესაურ კავშირზე უარის თქმა.

თუმცა ამ გადაწყვეტისათვის აუცილებელია, რომ გარდაცვლილ მეუღლეს არ ჰქონოდა ჩამორთმეული მშობლის ზრუნვა.

XIII. შვილად აყვანის შედეგები

სკ-ის 1261-ე მუხლი წარმოადგენს სკ-ის 1259-1260-ე მუხლების გაგრძელებას და ამ მუხლებში დაფიქსირებული სრული ადოპციის პრინციპის კიდევ ერთ კონსტანტაციას. ის ფაქტობრივად ოდნავ განვრცობილი ფორმით იმეორებს სკ-ის 1259-ე მუხლის შინაარსს.

1. ნაშვილების სამართლებრივი სტატუსი

ნაშვილებისათვის ძალაშია ყველა ის ნორმა რაც მოქმედებს ბიოლოგიური შვილების შემთხვევაში. ნაშვილებს ახალ ოჯახში აქვს მოთხოვნის უფლება რჩენასთან დაკავშირებით და ასევე თავადაც ეკისრება ალიმენტის გადახდის ვალდებულება (სკ-ის 1212-ე და მომდევნო მუხლები). მშვილებელს/მშვილებლებს აქვთ მშობლის ზრუნვის უფლება და ვალდებულება ნაშვილების მიმართ (სკ-ის 1198-ე მუხლი). თუ ნაშვილები მეურვეობის ან მზრუნველობის ქვეშ იყო, ის სკ-ის 1299 I მუხლის მიხედვით მისგან თავისუფლდება შვილების გადაწყვეტილების მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოსათვის ჩაბარების მომენტიდან და ამჟამინდელ მეურვესა თუ მზრუნველს აღარ შეუძლია ნაშვილების საქმეების გაძღოლა.

ნაშვილები წარმოადგენს მშვილებლისა და მისი ნათესავების მემკვიდრეს (სკ-ის 1307-ე და მომდევნო მუხლები) ზოგადი წესების მიხედვით, მათ შორის, სავალდებულო წილის ჩათვლით და ასევე მისი გარდაცვალების პირობებში ზემოთ ხსენებული პირები არიან მისი მემკვიდრეები. დაქორწინებისათვის ძალაშია სკ-ის 1107-ე მუხლი იმ მოდიფიცირებით, რომ სკ-ის 1120 I დ) მუხლის მიხედვით შვილება წარმოადგენს ქორწინების ხელშემაღლელ გარემოებას გარკვეულ პირებს შორის.

არასრულწლოვანი ნაშვილები შვილების შედეგად მოიპოვებს საქართველოს მოქალაქეობას

საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ კანონის სკ-ის 13 II მუხლის მიხედვით, თუ ერთი მშობელი მაინც საქართველოს მოქალაქეა.⁵⁷

ნაშვილებზე ვრცელდება ასევე ისეთი პროცესუალური უფლებები, როგორიცაა: ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის უფლება, სისხლის სამართლებრივი უფლებები და ვალდებულებები, ოჯახური სტატუსიდან გამომდინარე სოციალური დაცვა. სამოხელეო და საგადასახადო სამართალში ნაშვილებს აქვს იგივე სტატუსი, რაც გენეტიკურ შვილს.

2. მშობლის უფლების შეზღუდვა ან შეჩერება

ისევე როგორც ბიოლოგიურ მშობლებს, მშვილებელსაც შეიძლება შეეზღუდოს, შეუჩერდეს ან ჩამოერთვას მშობლის უფლებები, თუ ის სისტემატურად თავს არიდებს ბავშვის

აღზრდის მოვალეობის შესრულებას, არაფერონად იყენებს მას და ა. შ. თამასა ამ შემთხვევაშიც იდენტურია და არის ისეთივე მაღალი, როგორც ამ უფლებების ბიოლოგიური მშობლისათვის შეზღუდვისას სკ-ის 1205-ე და მომდევნო მუხლების მიხედვით – სარგებლობენ რა მშვილებლები სამართლებრივად (ბიოლოგიური) მშობლის იდენტური სტატუსით, ამ ბიოლოგიური ბმის არარსებობამ მათსა და შვილობილს შორის ურთიერთობასთან დაკავშირებით გადანაცვების მიღებაზე არ უნდა იმოქმედოს. გამონაკლისს წარმოადგენს შემთხვევა, როდესაც ცალსახაა, რომ ვერ მოხდა ნაშვილების ახალ ოჯახში ინკორპორირება და მშვილებლები მას ხაზგასმით უცხო პირად აღიქვამენ და შესაბამისად ექცევიან. თუ არ არსებობს მოცემული სიტუაციის სასიკეთოდ განვითარების პროგნოზი, მაშინ მშობლის უფლების ჩამორთმევისათვის შეიძლება საკმარისი იყოს უფრო ნაკლები სიმძიმის მიზეზი, ვიდრე ეს სკ-ის 1206-ე მუხლის შემთხვევაშია სახეზე.

⁵⁷ შდრ. VGH München NJW 1989, 3107.